

Erling Nielsens erindringer (efter Erling Nielsen, Videbæk - originalmanuskript)

Arrestationen den 28. september 1944

Den 28/9 1944 blev jeg hentet af det Tyske Sikkerhedspoliti i mit hjem. Jeg skulle til afhøring på Videbæk Afholdshotel. Det drejede sig om en demonstration som jeg havde deltaget i nede i Videbæk Biograf, som dengang havde til huse i Vestergaards Hotel.

Efter endt afhøring blev jeg og Sigfred Bugge anholdt, og vi tilbragte natten i et rum på Afholdshotellet. I nattens løb fik vi de illegale papirer og blade, som vi havde på os gemt væk. Det skete ved at vi puttede hele skidtet op igennem et hul i gipsloftet.

Danmarksgades skole i Holstebro

Næste morgen kl. 5 blev vi kørt til det Tyske Sikkerhedspolitis kontor i Holstebro. Ved den efter følgende kropsvistation, kan det nok være der var nogle som var lettede over at være sluppet af med de "varme" sager. Man fandt ikke andet på os end et medlemskort af mit til D.S.U. Dette kort havde jeg så til gengæld en værre ballade med, idet man ikke ville have nogen form for organisering. Det skal lige indskydes, at der ikke var betalt kontingent det sidste år forinden dette.

Medens vi sad og ventede på at blive afhørt, kunne vi sidde og se ud af et vindue ned på gaden. Til vores store forbavselse så vi en kendt bil køre op foran døren til huset med en tysk officer, som passager. Endnu større blev vores forbavselse, da vi så chaufføren Jens Ager fra Egeris stå ud af bilen strække armen i vejret og hilse den tyske officer farvel.

Under afhøringen råbte og skreg tyskerne hele tiden, men vi vidste ingenting. Efter afhør ingen blev vi kørt til Danmarksgades Skole. Her blev jeg anbragt i gymnastiksalens redskabsrum, og Sigfred Bugge blev anbragt et andet sted på skolen.

Rummet jeg var anbragt i havde en briks med et par tæpper og en taburet. Under min briks var der en vandhane, og den måtte jeg benytte hvis jeg ville have nogen at drikke til mine måltider, som bestod af et 4 pundes rugbrød samt en lille klat smør. Der var højt til loftet i rummet og det eneste vindue som fandtes i rummet sad temmelig højt. Hvis jeg ville kigge ud, måtte jeg stille min taburet op i briksen og så kravle op på denne. Det eneste jeg kunne se fra mit vindue var skolegården, som var fyldt af tyske soldater. Skolen var blevet overtaget af den tyske værne-magt, som deres "kaserne". Når jeg skulle have noget af spise skulle jeg banke på døren. Der kom så en tysk soldat, som jeg kunne låne en kniv af til at skære mit rugbrød i skiver med.

Tiden faldt mig meget lang idet jeg ikke havde noget at læse i eller give mig til, og der skulle gå 8 dage inden jeg en aften blev kaldt op til vagtmandskabsstuen. Imedens jeg fik nogen at spise her, trådte det Tyske

Sikkerhedspoliti ind af døren. Dem genkendte jeg fra det tidligere forhør. De havde en pakke med til mig som indeholdt smør, ost og en stykke pølse samt en bog der hed "De seks". Bogen fik jeg læst mange gange i den følgende tid.

Sikkerhedspolitiet havde også en stor og kraftig mand med. Han stod og stirrede på mig hele tiden, og jeg kan huske at min appetit helt forsvandt og jeg fik ikke mere at spise den aften.

Jeg troede han var en som skulle banke et eller andet ud af mig, og så viste det sig senere, at han var fange - ligesom jeg selv. Det var kromand Chr. Astrup fra Vemb, og han blev en af mine følgesvende de følgende måneder.

Efter sikkerhedspolitiet var gået og jeg var blevet anbragt i mit lille rum igen, kom de med Sigfred Bugge. Der blev højt humør og vi fejrede genforeningen med nogle gode madder med ost og pølse, på trods af, at vores daglige ration kun var et halvt rugbrød, en lille klat smør, samt et lille stykke ost pr. mand. Hele natten sov vi ikke for der var så meget at tale om. Kl. 5 om morgenen blev døren låst op og vi fik besked på at vaske os samt at gå på toilettet i gården. Tonen var blevet noget hårdere, idet hele menageriet foregik med en maskinpistol rette imod os. Der blev passet på os, at vi ikke skulle stikke af. Meningen med det hele var at vi skulle sendes med toget til Aarhus, hvor vi skulle fremstilles for deres chef. Vi fik at vide af dem i Holstebro at bagefter det ville vi nok blive løsladt.

Rejsen til Aarhus

Rejsen skulle som sagt foregå med tog, og ruten var Struer, Viborg, Langå og Aarhus. På rejsen fra Struer til Skive fik vi besked på at barbære os, idet vi ikke havde fået skægget af i de 8 dage, som vi havde tilbragt i Holstebro. Det blev således 3 flotte fyre som ankom til Skive, hvor vi fik lov til at få morgenkaffe på banegården, idet der var en halv times ophold. Dette gentog sig i Langå.

Jeg var på toilettet, da vi var omkring Langå. Toget kørte ganske langsomt og jeg overvejede at hoppe af. Faren for at jeg i springet skulle komme noget til afholdt mig fra forsøget, idet jeg så i givet fald ikke ville have en chance overfor den Gestapo mand som holdt vagt uden for toilettdøren. Der var i alt 3 gestapomænd med til at ledsage os på rejsen, og heldigvis kom vi helskinede til Aarhus. Her blev vi ført til Vestre Alles fængsel, og efterhånden som vi kom frem, hvor vi skulle være, smækkede de tunge jerndøre bag os.

Opholdet i Vestre Fængsel

Inden vi blev sat ind i cellerne blev vi kropsvisiteret, og alt undtagen penge blev taget fra os. Sigfred Bugge, Chr. Astrup og jeg blev anbragt i en enmandscelle, som havde nr. 10. Der gik ikke mere end en halv time før der lød et kæmpe brag, som fik glasstumper til at hagle ned over fængslet. Vi tænkte her går det godt. I cellen var der en seng, et bord og en vaskekumme med tilhørende krus til vand. Desuden var der en luft-

kanal, hvori der var en bakke som vi kunne lade vandet i. Vi kunne nemlig kun få lov til at komme på toilet 3 gange om dagen, morgen, middag og aften. Hvis disse toiletbesøg tog for lang tid efter tyskernes mening, Så trak de bare i snoren udenfor. I celledøren var der en lille lem som tyskerne kunne se ind igennem hvis de ville holde øje med os. Den var også os til gavn for lige så tit vi kunne komme afsted med det slog vi den til side for at se hvad der foregik ude på gangen.

For at få tiden til at gå i cellen trillede vi mønter, og det gjaldt om at komme nærmest til vinduet. Et andet tidsfordriv var Astrups cigaretter. Han havde 800 cigaretter med ind, og dem røg vi af.

Vi fik ild om morgenen af fangevogteren og måtte så kæderyge hele dagen, idet vi jo ikke måtte have tændstikker. Cigaretterne holdt ikke længere end 8 dage. Hver eneste gang vi hørte nogen ude på gangen troede vi, at nu skulle vi løslades. Det skulle dog ikke gå sådan, som man havde lovet os i Holstebro.

Efter 8 dage i celle nr. 10 skulle vi flyttes op på nr. 29. Da vi kom ud på gangen stødte vi på 34 mand som alle stod med hænderne oppe over hovedet. Det var et hold fanger fra Randers som lige var ankommet.

I celle 29 blev vi 9 mand i alt, og det skulle siden vise sig at vi ville komme til at holdt sammen siden. Det var Chr. Astrup, Vagn Fynbo, Mogens Jacobsen, Mogens Colstrup, Martin Colstrup, Søren Chr. Simonsen, Eigil Søndergaard, Sigfred Bugge og undertegnede Erling Nielsen. Vi blev af den tyske vagtmester kaldt 8 mand og 1 officer. Officeren var Chr. Astrup.

Gårdturene skulle foregå med 10 meters afstand mellem hver mand, men der var løjer og kunster i drengene. Der blev hoppet over buk, hvilket fik den tyske vagt til at råbe og skriges, at det måtte vi ikke. Det var der dog ingen, der tog notits af, man fortsatte bare.

Chr. Astrup som var god til at tale tysk fik den ene af vore fangevogtere, som hed Schultz til at gå op til en af Astrups bekendte i Aarhus som var restauratør. Her skulle Schultz så få nogle cigaretter og noget smør for nogle smørrationeringsmærker som vi havde Schultz smuglede 200 cigaretter og 1 pund smør ind til os.

Vi havde en anden fangevogter, der hed Schönemann. Ham kunne vi ikke benytte til vore forsyningstogter ude i byen, idet vi ikke kunne stole på hans loyalitet. Tiden blev fordrevet i celle 29 med et spil kort som vi havde lavet af en papkasse og hvad vi ellers kunne finde. Der skulle gå 8 dage her inden en aften hvor Astrup, Fynbo og Bugge blev hentet.

Vi andre troede, at nu skulle de løslades, men turen kom dog i stedet for til at gå til Frøslevlejren ved den tyske grænse. Aftenen efter blev vi 4 andre af holdet sendt afsted. Det var Jacobsen, Simonsen, Søndergaard og undertegnede.

Inden vi blev sendt afsted blev vi kaldt op på et kontor hvor vi fik de ejendele som de tidligere havde taget fra os udleveret igen.

Kosten i de 14 dage som vi tilbragte i fængslet i Aarhus bestod af følgende måltider:

Morgenmad 2 skiver rugbrød, det ene med skrabet smør det andet uden noget på. Middagsmad bestod af nogle kogte kartofler som vi selv skulle pille, samt en sovs som var uspiselig, den smagte som harpiks, plejede vi at sige.

Aftensmaden var den samme menu som morgenmaden, nemlig 2 stykker rugbrød med den samme slags pålæg. Det rugbrød man serverede for os var så syret at hver gang vi kom på toilet var der næsten ikke andet end luft at komme af med. Dagene blev altså fyldt med buldren og bragen fra de rumlende fanger.

Himmelfartskommandoen til Frøslev

To og to blev vi lænket sammen med håndjern, og jeg blev lænket sammen med Eigil Søndergaard. Proviant til turen fik vi med i form af to stykker rugbrød til hver, og noget leverpostej som var helt rødt. Smagen ved leverpostej var ikke særlig god, men sulten var stor, og ned kom det hele da også.

Vi blev kørt i "salatfad" fra fængslet og til banegården, Her blev vi sat op i et tog som skulle transportere tysk krigsmateriel. Tyskerne brugte den metode under deres jernbanetransporter at anbringe en del fanger i den første vogn. Det gjorde de simpelthen i et forsøg på at standse de mange sabotager som de var udsat for. Vi fik da også den bemærkning med på vejen at hvis toget blev udsat for sabotage, så skulle vi jo bare tænke på at det var vore egne venner som udførte det.

Klokken var omkring 21 da vi blev anbragt i jernbanevognen, og frem til kl. 24 rangerede vi bare frem og tilbage på jernbaneterrænet. Turen til Padborg startede og vi skulle så køre om natten. Undervejs skulle Søndergaard på toilet, hvilket resulterede i at jeg måtte med pga. håndjernet som bandt os sammen. Natten gik og vi ankom til Padborg næste dag omkring kl. 12. På stationen blev vi kommanderet op på en hestevogn som var forsynet med en lang bæk. Her sad vi så 8 mand i en lang række og ventede på, at blive ført til Frøslevlejren.

Frøslevlejren

Den første kendte person jeg så da jeg ankom til lejren var gamle dyrlæge Andersen fra Aulum. Alle nyankomne blev samlet i karantænebarakken, som havde nr. 10. Ved en kropsvisitation blev alt taget fra os igen, med undtagelse af vores penge. Der var nu ikke meget bagage at holde styr på, idet jeg kun havde den bog som jeg modtog i Holstebro, og så et par sokker som jeg havde lånt af Astrup. Hele den tid der var forløbet siden anholdelsen og til nu, i alt 3 uger, havde jeg ikke fået skiftet undertøj.

Her skulle vi dele pladsen med et hold fanger som var kommet fra Vestre fængsel i København. Blandt dem var der flere søfolk, så der gik ikke længe før de forskellige værelser begyndte at morse til hinanden.

Freden varede ikke mere end et par timer, inden en tysker ved navn Hess

kom for at føre os over til spisning. Han råbte og skreg om at vi skulle skynde os, og den første gang gik det ikke hurtigt nok, hvorfor vi blev jaget ind igen. Anden gang sprang vi afsted alt hvad vi kunne og denne gang nåede vi da også spisebarakken.

Her blev vi budt velkommen af vores lejrkommandant, som var fange som vi selv. Han fik ordre af tyskerne om, hvorledes vi skulle forholde os og hvad han skulle sætte os til. Han fortalte videre, at der i lejren var mange stikkere iblandt os, og vi derfor ikke skulle fortælle noget til andre, end hvad vi tidligere havde fortalt under forhør hos Gestapo.

Herefter fik vi det bedste måltid mad i de sidste 3 uger, det var frikadeller og som dessert sødsuppe. I sammenligning med de sidste ugers tarvelige kost var dette jo en hel herremandsret. Efter spisningen blev vi ført tilbage til barak lo, hvor vi en times tid senere blev delt ud i de forskellige barakker i lejren. Heldet var med os endnu engang, idet vores hold fra arresten i Aarhus forblev samlet på en stue. Vi blev placeret i barak 14 stue 7, sammen med 13 grænsegendarmer. De var dansk sindede så det battede noget. Vores stue havde 20 mand, det var den største i barakken.

Den første aften fik vi fortalt, at der hver måned blev sendt 200 mænd sydpå til koncentrationslejre i Tyskland. Allerede næste morgen kl. 8 blev vi kaldt ud på gangen, så en udvælgelse kunne finde sted. Det var hårdt allerede i det første døgn man havde tilbragt i lejren at skulle deltage i en så markaber og uhyggelig udtagelsesproces. Jeg kom til at opleve disse fangedeportationer i alt 4 gange.

Inde på stuen lå vi i køjesenge i to etager, og det skete af nogen morede sig med at fjerne bundbrædderne i den øverste seng. Når vedkommende så skulle i seng brasede han igennem og vi andre fik os et billigt grin.

Efter nogle dage skulle vi inddeles i arbejdshold. Det foregik på den måde at vi skulle stille på appelpladsen ved hovedtårnet, hvor man så delte os op i arbejdshold til de forskellige opgaver som man ønskede løst. Jeg kom på et hold som blev kaldt "Måtteludderne", fordi vi skulle flette halmmåtter. Disse blev syet sammen til et gulvtæppe til den tyske kommandants barak.

Breve og pakker måtte vi ikke modtage eller sende, idet lejrlædelsen havde lavet kollektiv afstraffelse af hele lejrens fanger, fordi der havde været forsøgt flugt fra lejren. Før brev og pakke spærringen måtte man sende et brev og modtage et brev eller en pakke om måneden. Der kom til at gå fra den 28. september til lige før jul, inden jeg fik brev fra min kone Dagny. Det var lang tid at gå i det uvisse om hvorledes det gik derhjemme.

Jeg fik træsko og arbejdstøj udleveret og kom med på et andet arbejds- hold. For at man udefra skulle kunne se, at vi var fanger, var der på arbejdstøjet malet to store bogstaver G og F, som betød "Gefangene Frøslev". Det var malet både på bryst og ryg, samt på benene, så det var nogle "smarte" fyre der gik rundt i lejren.

Hvert arbejdshold havde sin sjakbajs, og vores var en kunstsliber fra København. Vores job var at harpe grus i en grusgrav som lå ca. 3 kilometer ude i Frøslev plantage. Til afveksling var dette arbejde næsten en oplevelse. Arbejdsholdet bestod af lo fanger samt 2 tyskere, som holdt os under bevogtning medens vi arbejdede nede i grusgraven.

Arbejdsdagen begyndte med at vi skulle gå ud til grusgraven, hvor vi så arbejdede hele formiddagen. Til middag gik vi hjem til lejren igen. En morgen havde vi fået en tysk vagtmand med som vi kaldte "Lystmorderen". Det tilnavn havde han fået for at skyde en fange inde i lejren. Den pågældende fange var kommet for nær pigtråden som vi skulle holde en vis afstand til.

Lejeren var indrettet således, at der i midten stod et hovedvagtårn, og ude i kanterne var der så små vagttårne, hvorimellem der var spændt pigtråd. Uden for pigtråden var der et minefelt som gjorde alle forsøg på flugt håbløse.

Vi var ikke så trygge ved at skulle have ham med som vagtmand, idet han var ret upopulær. På turen ud til grusgraven den morgen var der da også en anspændt stemning. Jeg blev bl.a. jaget på plads af ham to gange, fordi jeg gik udenom de vandpytter som lå på skovstien vi skulle gå ad. Han ville ikke have, at vi brød den række vi gik i fordi det hele skulle foregå i en militærisk tone. Efter vi var kommet hjem i lejren om middagen bestemte vi os for at nægte, at gå ud til grusgraven om eftermiddagen, såfremt vi skulle have ham med som vagtmand igen. Vi fik dog besked af vores sjakbajs om at møde op, for han ville så gå til vagtmandskabet for at forelægge problemet. Han fik så "Lystmorderen" skiftet ud med en ny vagtmand, som var polak. Det var en helt anden type, han sang illegale sange for os hele eftermiddagen.

Tiden gik og mange af dagene faldt os lange. Aftenerne var dog de værste, for da havde vi ikke noget særligt at fordrive tiden med. Tankerne gik hver aften til dem derhjemme, for hvordan det nu gik dem, hvad ville den næste dag bringe af fortrædeligheder.

Den 29. november og den 21. december var der igen transporter fra Frøslevlejren til koncentrationslejre i Tyskland. Transporten den 21. december blev kaldt tyskernes julegave. Alle vidste at af de kammerater som blev udtaget til transporterne ville mange aldrig vende tilbage. Efter hver transport kunne man godt folde sine hænder, og takke for at man slap fri endnu engang.

Julen nærmede sig, og os som arbejdede ude i grusgraven organiserede små juletræer, således hver stue kunne få sit eget lille juletræ. Vi kunne få det smuglet ind i lejren fordi vi var blevet kendt med vores fangevogter.

Det danske fængselsvæsen gjorde alt for at selve juleaften skulle blive så hyggelig og god som muligt. Flæsketeg og dessert blev serveret, og efter maden fik hver fange en julepakke fra Røde Kors. Pakken indeholdt lo cigaretter, lo cerutter, en pose konfekt og et æble, og allerøverst var der pyntet med en grangren. I vores barak blev der juleaften holdt

gudstjeneste af pastor Holm fra Herning. Det var for øvrigt den eneste gudstjeneste han kunne holde, idet følelserne løb af med ham. Op til jul havde vi den glæde at krofatter Astrup blev løsladt.

Han fik nogle penge med til min kone, og for at tyskerne ikke skulle opdage det puttede vi dem op i hans slips, hvilket gik godt. Astrup skrev et brev til min kone da han var kommet ud, hvori han fortalte hende hvorledes det stod til i lejren og at vi var ved godt mod.

Vi havde dog også mange sjove aftener, idet der blev lavet revy hver lørdag aften, af alle dem som ville deltage. Jeg var med på et hold på 4 personer, som spillede på mundharpe, det gik meget fint. Nogle holdt foredrag om det de havde oplevet i forbindelse med krigen inden de blev taget af tyskerne. Der var bl.a. flådens chef som fortalte om hvorledes de selv havde sænket de danske krigsskibe. Og doktor Tramsen fortalte om da han var i Polen for at undersøge massegrave, hvor der bare i en enkelt grav var 8000 mennesker, som alle var nakkeskudt.

Alle lig var fuldstændig nøgne, og der var intet som kunne identificere dem. Dr. Tramsen ville ikke fortælle, hvem der havde begået denne ugering, af hensyn til hans egen sikkerhed. Og om da han blev fløjet hen over Warschawa, hvor tyskerne havde drevet jøderne sammen i ghettoer, for derefter at bombe disse. Han fortalte videre at den tyske pilot havde sagt, at det var prima udført arbejde.

Selve juleaften var det skidt med Sigfred Bugges nerver, og jeg tror han var gået helt ned, hvis ikke vi andre havde fået fat i ham. Han ville have forsøgt at komme igennem minefeltet, idet han ville hjem. Da minerne var serieforbundet to og to ville han helt sikkert ikke være sluppet godt fra det.

To andre have forsøgt sig på flugt, men var blevet pågrebet af tyskerne. De blev som straf for det sendt med den næste transport sydpå, hvilket kostede den ene af dem livet. Til jul havde jeg jo fået en pakke hjemmefra, hvori mine barber og frisørsager var med, så fra 1. januar kom jeg på et af de to barberhold, hvor jeg blev sjakbajs. Det andet hold havde en sjakbajs der var københavner og som hed Sigfred.

Når tyskerne eller stikkerne sendte bud efter en frisør var det altid sjakbajsen, som skulle komme over til deres kvarter. Stikkerne havde en barak for sig selv, hvor de gemte sig om dagen. Af de stikkere som jeg blev kaldt over for at klippe var "Storstikkeren" Pebwing, som selv troede han var en farlig karl. Der var blevet skudt på ham to gange, men han overlevede begge gange fordi han gik med skudsikret vest.

Han sagde at Frøslevlejren var den rene rekreationshjem. Han ville have ud af mig, hvad jeg sad inde for, idet han muligvis kunne hjælpe mig ud. Vi var i forvejen blevet advaret imod ham, så for at gøre ham tilfreds bildte jeg ham ind at jeg ikke vidste, hvorfor jeg var blevet taget.

Klipningen var gratis for fangerne, men vi fik som regel en cigaret som belønning.

I barak 3 boede der nogle fanger, som skulle klippes på en bestemt måde. De skulle klippes i hanekam dvs. en strimmel hår midt på hovedet fik lov til at blive siddende, hvorefter resten blev raget af, så de var skalde- de på nær den strimmel hår som næsten lignede en tandbørste. Straffen for ikke at klippe dem i denne frisure var selv at blive hanekams- eller tandbørsteklippet. Det skete, at der kom "kunder" som havde lus. De blev omgående sendt til aflusning, da de ellers kunne smitte resten af lej- ren.

I februar måned 1945 fik jeg at vide at min kone ville komme på besøg den 15. februar. Hun kom i følgeskab med Arne Bugge og Sigfreds forlove- de Gerda. Dagny måtte besøge mig i 15 minutter, og det var dejligt at se hende og de to andre. Besøget skulle foregå i en barak ovre hos Tysker- ne, og der var under hele samtalen en gestapomand til stede. Jeg havde hørt i lejren at der skulle være en mand i Videbæk som var blevet skudt. Da jeg jo ikke kunne spørge hende direkte pga. gestapomanden, så måtte jeg nøjes med at spørge om nogen kendt i Videbæk var død. Hertil svarede men kone ikke andet end nej, så det måtte jeg lade mig nøjes med.

Hun fortalte mig senere at hun havde tisset i bukserne af nervøsitet un- der besøget. Dagny havde taget cigaretter med til mig, og jeg spurgte gestapomanden om jeg måtte tage imod dem. Han fortrak ikke en mine, så de kom hurtigt ned i min lomme. Inden jeg blev lukket ud efter besøget sagde han til mig, at jeg ingen cigaretter havde fået under besøget af min kone, og den bemærkning var jo ikke til at misforstå.

Næste morgen blev vi kaldt op og beordret ud på gangene - 200 skæbner skulle afgøres, inden vi kunne ånde lettet op igen. Denne gang var der 3 mænd fra den stue hvor jeg lå, så mine cigaretter gik med dem sydpå. De kunne købe sig fordele for dem, hvor de kom frem.

Det skulle vise sig, at de blev transporteret helt ned til lejren Da- chau, som var en af de værste lejre overhovedet. Den ene af de 3 var Foss Pedersen. Da han i april måned kom tilbage til Frøslevlejren kunne jeg næsten ikke genkende ham, så tyk og oppustet var han blevet af tu- berkulose. Senere skulle det dog vise sig at tuberkulosen var uhelbrede- lig.

I Frøslevlejren havde vi en vold der lå omme bag ved barakkerne, som vi kaldte "landpromenaden". Her gik jeg sommetider tur med ham, medens han fortalte om de ting, han havde været igennem dernede. Nogen gange måtte de spise af affaldstønderne for at få noget at lække tungen med. Efter krigen læste jeg en aften i avisen at Foss Pedersen og hans kæreste var gået i døden sammen. De havde skudt sig.

Tiden gik videre i lejren, og hver gang man fik brev kunne man ikke lade være med at tænke på hvordan det hele stod til derhjemme.

Lejren fik en dag besøg af Folke Bernadotte som skulle bese lejren. Der var i forvejen givet strenge ordre om at vi ikke måtte tale med ham. Go- de råd var dyre men vi fandt på at fløjte den svenske nationalsang, da han sammen med den tyske officer kom ud fra Sygebarakken. Folke Berna- dotte stod stille, tog sin kasket under armen, og den tyske officer stod

ret. Da vi var færdige med nationalsangen takkede han os, og sagde på snarlig gensyn. Hans sidste replik gav os det svar, som vi så gerne ville have, nemlig at krigen var ved at nærme sig sin slutning. Folke Bernadotte havde været i lejren for at få lov til at overføre alle de fanger til Sverige, som havde været gennem de tyske koncentrationslejres pinsler.

Der kom virkelig mange hjem i marts og april måned, og på vores stue fik vi 3 nordmænd ind. Gladere mennesker fandtes vist ikke, og de var stolte af de danske røde kors pakker som de havde fået den sidste tid i de tyske lejre. En af dem kom jeg til at kende ganske godt, og efter krigen sendte han mig en pakke cigaretpapir og tobak, så jeg selv kunne rulle mig nogle cigaretter. Der kom også en del gendarmere tilbage til Frøslev-lejren fra Tyskland. En nat jeg havde været ude på toilet mødte jeg en af dem på gangen, og han spurgte om jeg ikke havde en cigaret, hvilket jeg gav ham. Da jeg næste morgen snakkede med ham fortalte han, at han havde drømt at han var blevet sendt hjem. Minsandten om ikke manden blev løsladt den samme dag.

Barberstuen var stadigvæk min arbejdsplads, og cigaretter fik jeg stadig som belønning for klipningerne, så tobak manglede jeg aldrig. Der var dog en som ikke kunne få sin tobak til at slå til, og han stod tit udenfor barberstuen og ventede på, at jeg skulle blive færdig. Det var Sigfred Bugge.

Kapitulationen nærmer sig

Krigens forløb fulgte vi alle med i, og det skinnede klart igennem, at Englænderne var på fremrykning og dermed kom nærmere, hvilket måtte resultere i at der snart skete noget.

En morgen blev vi talt op gang på gang, og grunden var, at der var 17 mænd som skulle sendes til København for at blive henrettet, men man kunne kun finde de 15. Alle blev jaget uden for barakkerne, og opstillet i lange rækker. Tyskerne gik herefter op og ned langs rækkerne med deres blodhunde for at finde de to sidste, men de fandt dem aldrig. De to der manglede var gemt ovre i spisebarakken.

Vores lejrchef Dichmand gik til tyskerne og sagde, at hvis de 15 mænd blev sendt til København ville han ikke garantere for lejren længere. De 15 mænd var allerede på dette tidspunkt sendt til Padborg, men de blev kaldt tilbage igen.

På nuværende tidspunkt var vi organiseret i grupper på 20-30 mand, og det var planlagt, at vi skulle overtage lejren, hvis det blev nødvendigt. Datoen var bestemt og det hele var klar til aktionen, og frihedskæmpere lå i en ring udenom lejren parate til at støtte os. Heldigvis blev det hele afblæst og megen blodsudgydelse og menneskeliv blev sparet.

I den planlagte aktion var der 3 tyskere indblandet, og det var meningen, at de skulle overtage henholdsvis hovedvagtårnet og udgangene mod Padborg og Fårhus. På det tidspunkt, hvor aktionen skulle have løbet af

staben, var der ca. 1.000 stk. våben i lejren. Disse våben var blevet smuglet ind i lejren indbagt i rugbrød. Også dette deltog de 3 tyskere i. De mange våben blev holdt skjult oppe på spisebarakkens loft, samt i en grusgrav inde i lejren.

I slutningen af april måned hentede danske røde kors rutebiler og andre rutebiler som på tag og sider var bemalet med Dannebrog og stor røde kors, de fanger fra Frøslevlejren og Møgelkær ved Horsens, som havde været gennem de tyske koncentrationslejres fortrædeligheder. De blev transporteret til Sverige, hvor de skulle i rekreations- og forplejningslejre. Det var jo det som Folke Bernadotte tidligere havde forhandlet med tyskerne om, dengang han besøgte lejren.

Alle var nu klar over at krigen lakkede mod enden, men hvordan vil det gå os når tyskerne kapitulerede?

Danmarks befrielse

Den 5. maj kl. 630 om morgenen kunne vi se at der blev en leben uden lige i de andre barakker. Skulle vi nu også til Sverige eller var der blevet kapituleret? En tysker og en fra lejrlædelsen låste barak 14 op. Vi blev kaldt ud på gangen, og her blev det meddelt os, at Tyskland havde kapituleret kl. 8 dansk tid. Der blev opfordret til at tage det hele ganske roligt, idet man ville undgå panikagtige scener, for alle skulle jo helst komme hjem. Det var den største dag i mit liv.

Den tyske kommandant ville imidlertid ikke overgive lejren kl. 8 så lejrlædelsen med Dichmand i spidsen forhandlede herefter med ham. Dichmand fortalte tyskerne, at hvis de ikke overgav sig godvillige ville den danske frihedsbevægelse, samt fangerne selv overtage lejren, idet man havde våben til at kunne gøre dette. Det blev herefter bestemt, at lejren skulle gives fri kl. 12, og på dette klokkeslet blev vi kaldt til appelpladsen. Her fik vi igen en opfordring, om at forholde os i ro, idet mange af de tyske S.S. soldaters nerver stod på højkant, hvilket kunne resultere i unødvendig skyderi, hvis der blev optræk til uro.

Herefter talte Dichmand til os, og han opfordrede også til at alle forholdt sig rolige. Han fortalte endvidere, at der senere ville blive givet meddelelse over højtalerne fra hovedvagtårnet. Klokkeren 1230 hørte vi radioavisen, og da vi hørte kongens stemme brød alle ud i jubel.

Klokken 8 om morgenen var vi forresten nede ved hovedtårnet for at hilse på komtesen og Røde Kors, som vi hyllede for deres indsats hele krigen igennem.

Efter at have hørt budskabet fra radioen over højtalerne gik vi tilbage til vores stue for at pakke vore ting sammen. Omkring kl. 1330 blev der meddelt over højtalerne, at de mennesker som kom fra øerne skulle komme til lejrkontoret for at få deres hjemsendelsespapirer i orden. Herefter de skulle begive sig til Fårhus station. Da vi havde hørt denne meddelelse var vi nogle stykker, som ikke ville være der mere, så vi gik med dem fra øerne over til lejrkontoret. Papirerne kom i orden, og inden vi gik. ad Padborg til var vi lige ovre ved lejrens Danske Forvaltning, for

at sige farvel og tak for god behandling. Vi fik en øl hver og der blev råbt hurra.

Rejsen hjem

Turen til Padborg skulle klares til fods, og jeg bar onkels kuffert foruden min egen, så der var læs på. Det gjorde dog ingenting, for nu var vi jo frie. Udenfor lejren og hele vejen til Padborg blev vi mødt af folk som hilste os velkommen ud i det fri, og som overdængede os med blomster. Det var alt sammen en stor oplevelse.

Da vi kom til Padborg var vi inde hos Røde Kors, for at takke for al den hjælp de havde ydet os under fangeskabet i Frøslevlejren. Vi blev budt på kakao at drikke, og alt var skønt.

Herefter gik vi over på stationen i Padborg, hvor jeg sendte et telegram til Dagny om at vi var kommet ud og var begyndt på hjemrejsen. På stationen talte vi med en lokomotivfører om, hvor han skulle hen. Toget skulle til Fredericia, og vi fik lov til at komme med. Vi var blevet enige om, at det bare var om at komme afsted, for når Englænderne først kom, kunne vi risikere, at jernbanen blev beslaglagt, og væk fra Sønderjylland ville vi ihvertfald hurtigst muligt.

Rejsen foregik stille og roligt opad i Jylland, for toget kunne ikke køre så stærkt idet der blev fyret med kul, der næsten var jord. I Vamdrup blev vi da også indhentet af det tog, som transporterede vore kammerater fra Frøslevlejren. Vi skiftede tog og kørte sammen med de andre til Lunderskov, hvor Røde Kors stod parat med mad til os alle. Menuen stod på æg og smørrebrød. Turen fortsatte så til Kolding, og her kunne vi høre en del skyderi. Det blev fortalt, at det var frihedsbevægelsen, som var ved at gøre op med Hipoerne.

Toget kørte videre og vi kom til Vejle, hvor vi ikke kunne komme videre med dette tog, da det skulle til Langå og videre til Skagen. Vi var så omkring 20 mænd som blev ført over til et brunkulstog, der skulle til Brande, og i bedste fald helt til Herning. Toget skulle have en postvogn med, og det blev vores opholdssted under rejsen. Dette stykke fra Vejle og til Brande var en kold omgang, men det gjorde ingenting når bare det gik fremad.

Omkring Give husker jeg en oplevelse vi fik. Det var en tysk panservogn, som ville beskyde det tog som vi rejste med, men ligesom den var ved at være på skudhold blev den gjort tavs af danske frihedskæmper. Det lusede meget, at de sådan var i stand til at passe på os, og forsvare dansk ejendom.

Toget nåede Brande kl. 6 om morgenen den 6. maj 1945, og det skulle ikke længere. Vi blev enige om at finde et hotel, for om muligt at få noget kaffe og noget at spise. Der var ikke lukket op nogen steder, for alle havde jo fest. et hele natten på grund af befrielsen. Efter af have gået rundt ved hotellet et stykke tid, fik vi da banket nogen op, som efter at have hørt hvor vi kom fra, snart havde morgenmaden færdig til os. For igen at få varmen efter den kolde rejse fik vi et par kaffepuncher.

Medens vi sad der og hyggede os ved morgenkaffen, kom der en ung mand ind. Han kiggede noget på os, og kom så hen til mig for at høre hvor vi kom fra. Da han havde fået det at vide, spurgte han mig om jeg ikke var frisør, hvilket jeg jo bekræftede. Han kunne så kende mig fra et fotografi, som han havde set hjemme hos Dagny i Videbæk, medens han havde passet min frisørforretning. Han fortalte så, at han selv var blevet hentet af Vagtværnet, fordi han havde været med i noget ballade i Esbjerg.

Vi var nogle stykker som kom med ham over i den forretning, hvori han arbejdede, og her blev vi barberet og friseret, så vi blev fine fyre igen. Herefter prøvede vi rundt omkring, om der var mulighed for at komme videre hjem ad, men det ville ikke rigtig lykkes.

Jeg tænkte nu kan det være nok, nu vil jeg hjem, så jeg fandt telefoncentralen og ringede til Videbæk Central, hvor jeg fik Ingeborg. Hun blev sat ind i vores situation, og hun bad mig vente til hun havde fået fat i en bil som kunne hente os. Der gik ikke meget mere end et minut før hun ringede og fortalte, at der var en bil på vej efter os.

Det var Peter Olsen som kom, for at hente os, og han skulle have 50 kr. for køreturen, som jeg måtte lægge ud, da jeg var den eneste der havde penge. Jeg skulle såmænd nok få pengene af de andre når vi nåede hjem. Vi kørte så afsted i Peter Olsens lastbil, som var forsynet med en generator, der faktisk lignede en stor kakkelovn, og som der også skulle fyres i. Det gik udmærket fremad, og vi nåede til Herning, hvor flertallet skulle af, idet vi kun var 3 som skulle vestpå nemlig en fra Snejbjerg og så os to fra Videbæk.

Hjemme i Videbæk

I Videbæk var der mange som havde stået og ventet på at tage imod os når vi kom. Men da det blev middag og vi stadig ikke var kommet, ja så var de gået hjem til middag. Vi nåede Videbæk ved 12-tiden

Sigfred Bugge og jeg blev læsset af ved Vestergårds Hotel, og jeg lunte- de ligeså stille hjem til Søndergade, hvor vi boede hos Herman Jensen. Den første som kom mig i møde var HP's Sofie, og hun var i 7 måned, så hun var jo dejlig rund at klemme.

Dagny kunne ikke lide at stå nede på gaden, men gensynsglæden var stor, da jeg nåede op på 2. sal. Jeg kan huske, at det var mærkeligt at se min søn Jacob kunne gå, for da jeg blev arresteret var han jo kun et halvt år gammel.

Hen på eftermiddagen kom mine forældre, og mine brødre fra Aulum som alle havde været frihedskæmpere unger krigen. Senere på eftermiddagen tog vi et smut om til Dagny's forældre.

De første dage efter hjemkomsten var hårde ved mig, det kneb med at holde til at gå. I Frøslevlejren havde vi gået for det meste på mosebund, hvilket gav efter. Da vi så ved hjemrejsen kom ud på fast grund blev mi-

ne benmuskler så ømme, at det tog nogle dage inden jeg kunne holde ud at stå i min forretning.

Det var dog trods dette alligevel dejlig igen at være en fri mand.

De næste dage var fulde af begivenheder. Nogle piger som havde haft omgang med de tyske soldater blev klippet skaldet. Andre som havde lavet forretninger eller på anden måde havde haft for tæt et samarbejde med tyskerne blev arresteret.

Jeg blev kaldt ned på kommandocentralen, hvor jeg fik udleveret et maskingevær. Jeg skulle så hjælpe med at afvæbne de tyskere og andre som havde våben.

Efterskrift (Red.):

Sådan begyndte det, oplyser hans datter Margrethe B. Jensen:

"Far var taget i biografen i Videbæk sammen med Sigfred Bugge, min mor var hjemme og passede min bror Jakob, og så kom tyskerne og lagde hatte på nogle stole, så de var sikker på at få en plads i biografen, men det var de andre i Videbæk træt af, og så var der nogle, der råbte at de bare skulle tage hatte væk og sætte sig på stolene.

Far fandt ud af, at der var en mand i Videbæk som havde angivet både min far og Sigfred Bugge, så det var derfor far blev arresteret den 28. september 1944."

**Erling Nielsens erindringer er velvilligt er stillet til rådighed af familien.
Erling Nielsen døde den 30. oktober 2015 i en alder af 95 år.**